



# Međunarodno priznanje Crne Gore - Period moderne diplomatiје -

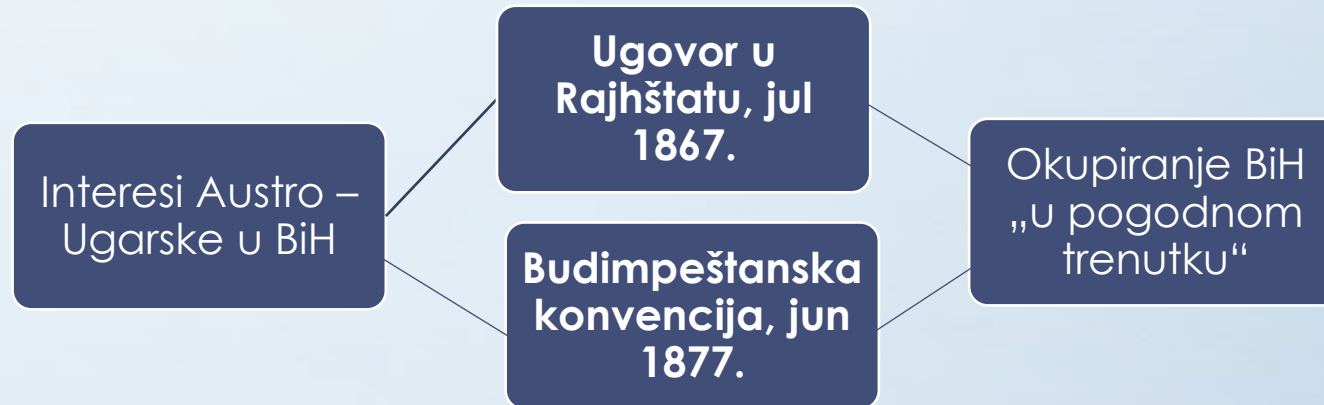
IDCG

# Velika istočna kriza 1875-1878.

- Osim sa osmanskim, spoljnopolitički ciljevi balkanskih zemalja su u sukobu sa austrougarskim aspiracijama '70-ih godina XIX vijeka
- *Nevesinjska puška*, Hercegovina, 1875. godine kao signal za pomoć Crne Gore – upućeni Peko Pavlović (Hercegovina) i Petar Vukotić (Grahovo) da usmejavaju ustanak
- **Sporazum o savezu Crne Gore i Srbije, Venecija, 15. jun 1876. godine**

# Prva faza rata (jun – oktobar 1876)

- Crnogorski ratni plan: ofanziva u pravcu Hercegovine
- Pobjede na Vučjem dolu (28. 07), Fundini (14. 08) i Trijepči (06.09) i poraz na Bišini kod Mostara
- Crna Gora je svoje ciljeve usmjerila prema Hercegovini, a Srbija prema Bosni
- Poraz Srbije kod Đunisa i potpisivanje primirja, 1. 11. 1876.



# Prva faza rata (jun – oktobar 1876)

Diplomatske akcije  
Austro – Ugarske  
prema Crnoj Gori

- Delegat, baron Gustav fon Temel pri Glavnom štabu knjaza Nikole u cilju preduprijeđivanja oslobodilačkih akcija u Hercegovini

Konferencija velikih  
sila u Carigradu,  
novembar, 1876.  
godine završena  
neuspješno

Porta započinje  
posebne pregovore  
sa Crnom Gorom i  
Srbijom

Između Osmanskog  
carstva i Srbije je 28.  
02. 1877. godine  
zaključen mir,  
pregovori sa Crnom  
Gorom nisu dali  
rezultate

# Druga faza rata (april 1877 – januar 1878)

**24. aprila 1877.** Rusija objavljuje rat Osmanskom carstvu, a Crna Gora nastavlja ratna dejstva za oslobođenje Podgorice i primorja

Crna Gora zauzima Spič, Bar, Ulcinj i obalu do Bojane

Na frontu prema Podgorici, Spužu i Žabljaku nije postignut uspjeh do zaključenja **primirja između Rusije i Osmanskog carstva, 31. januara 1878. godine u Jedrenu** – sporne teritorije prilikom razgraničenja

**Pregovori o razgraničenju u Virpazaru, 27. 02. 1878. – demarkaciona linija određena danom prestanka neprijateljstava, 03. 02. 1878.**

**Primirje u Jedrenu označilo kraj oružane faze Velike istočne krize**

# Preliminarni mir u San - Stefanu

- Potpisan 03. 03. 1878.

**Odredbe: Crna Gora, Srbija i Rumunija dobile nezavisnost i teritorijalno proširenje, Bugarska status autonomne knjaževine pod suverenitetom sultana**

**Crna Gora uvećana tri i po puta** (Berane, Bijelo Polje, Pljevlja, Prijepolje, Tutin, Rožaje, Rugova, Plav, Gusinje, Nikšić, Gacko, Podgorica, Kolašin, Spuž, Žabljak, gotovo čitavo Skadarsko jezero, luka Bar)

- Evropske sile (Austro-Ugarska, Velika Britanija, uz podršku Francuske i Italije) ne žele da priznaju Sanstefanski mirovni ugovor kao konačan

**Ciljevi Austro-Ugarske:** spriječavanje stvaranja velike bugarske države, ograničenje teritorijalnog širenja Crne Gore i Srbije, širenje uticaja na BiH

**Ciljevi Velike Britanije:** dominacija u trgovačkoj i vojnopomorskoj kontroli u istočnom Sredozemlju, slabljenje ruskog uticaja

# Prije kongresa

- Nastavak ratovanja sa zapadnim silama nerealan

Pregovori Petrograda i Beča

## Misija grofa Ignjatijeva u Beču sa kancelarom Andrašijem

**Cilj: postizanje kompromisa oko pitanja teritorijalne podjele na Balkanu**

- Austro-Ugarskoj neprihvatljivo širenje Crne Gore i izlazak na more
- Rusija ne želi izgubiti uticaj na Balkanu

**Ignjatijev** – ruski  
ambasador u  
Carigradu i tvorac  
Sanstefanskog  
mirovnog ugovora

- Uporedo teku pripreme za sazivanje međunarodnog kongresa
- Podrška Velike Britanije, uslovi Francuske, poziv svim velikim silama
- Posebno interesovanje Osmanskog carstva

# Berlinski kongres, 13. jun – 13. jul 1878.

- Kongres sazvan tek nakon sporazuma između Austro-Ugarske, Rusije i Velike Britanije
- Knjaz Nikola početkom juna 1878. poziva francuskog konzula u Skadru (Đakaldija) na razgovor na Cetinju
- Propaganda u Austro-Ugarskoj: položaj katoličkog stanovništva u Crnoj Gori

**Specijalna  
misija Stanka  
Radonjića i  
Boža  
Petrovića u  
Beču**

**Cilj:**  
obezbijediti  
povoljan stav  
austro-ugarske  
vlade za  
crnogorske  
zahtjeve

**Rezultati:** Andraš  
otvoreno protiv  
širenja na Sandžak i  
Hercegovinu  
**Umjesto izlaska na  
more, zaključivanje  
trgovinskog ugovora  
između CG i A-U**

# Berlinski kongres, 13. jun – 13. jul 1878.

- Depeša knjaza Nikole vojvodi Radonjiću, 13. maja 1878.
- **Uticaj Austro-Ugarske u Srbiji**
  - *Konvencija između Srbije i Austro-Ugarske u odnosu na željeznicu, na trgovinu i presecanje Đerdapa (Konvencija Ristić – Andrašić), 8-14. 07. 1878.*
  - *Željeznička konvencija između Srbije i Austro-Ugarske, 9-14. 4. 1880.*
- Pokušaj ostvarivanja uticaja i na Crnu Goru bezuspješan zbog jakog ruskog kulta
- **Interese Crne Gore na Kongresu štitila je Rusija, vojvodama Radonjiću i Petroviću dozvoljeno samo prisustvo na zasjedanjima**

# Ugovor Solzberi – Šuvalov, 30. 05. 1878.

- Postignut uz posredovanje Njemačke
- Utvrdio osnov rješavanja pitanja na Kongresu

## Odredbe

- Bugarska: podijeljena na dvije provincije – jedna kao samopuppravna knjaževina sa svojim knjazom; druga kao samoupravna turska provincija na čelu sa namještenikom, hrišćanske vjeroispovijesti, kojeg imenuje sultan na pet do deset godina
- Besarabija ustupljena Rusiji

# Berlinski ugovor 1878.

- Potpisan 13. jula 1878, ratifikovan 13. avgusta 1878.
- Članovi koji se odnose na Crnu Goru: 26 – 32
- Članom 26 Berlinskog ugovora priznata nezavisnost Crne Gore (predviđeno i članom 2 Sanstefanskog mirovnog ugovora)

Crna Gora  
je dobila:

Bar i dio  
obale

Podgoricu,  
Spuž,  
Žabljak

Plav i  
Gusinje

Crna Gora  
je izgubila:

Spič, Bileću, Gacko,  
Zupce i Crkvice (da  
vrati A-U)

Ulcinj i obalu do  
Bojane – da vrati  
Turskoj

## Član 29:

Luka Bar i sve crnogorske vode zatvorene za ratne brodove, austrougarski pomorsko-polijski i sanitarni nadzor, usvojeno zakonodavstvo koje je važno u Dalmaciji, pravo pružanja konzularne zaštite crnogorske trgovačke zastave rezervisano za Austro-Ugarsku, sporazum o pravu na izgradnju jednog drumskog i jednog željezničkog puta preko crnogorske teritorije u primorju, rušenje utvrđenja duž Bojane i zabrana podizanja novih Crnoj Gori dozvoljena sloboda plovidbe Bojanom

# Berlinski kongres, 13. jun – 13. jul 1878.

- Članom 27 predviđena sloboda vjeroispovijesti

**Mišljenje F. Martensa po kojem je Crna Gora, zbog odredbi u članu 29, u gorep položaju nakon priznanja nezavisnosti nego ranije**

- Pravo na reprezentaciju (međunarodni saobraćaj) i pravo na legaciju (pravo na primanje i slanje međunarodnih predstavnika) – *ius legationis*
- Član 31 predvidio neposredno diplomatsko predstavljanje između Crne Gore i Osmanskog carstva
- Član 29 nije ograničavao Crnu Goru u pogledu otvranja konzularnih predstavništava, aboliran je 1908/09.

IDCG

# Unutrašnji organi za spoljno predstavljanje nakon 1878. godine



# Period neposredno nakon Kongresa

- Baron Testa (Njemačka), poslat u Crnu Goru radi uručenja protokola sačinjenog za sve zainteresovane strane, ostao bez prijema
- Posljedica nerazvijenog institucionalnog aparata i napoznavanja međunarodnih običaja
- Događaj je imao negativne posljedice na odnose sa Njemačkom
- Odnosi popravljeni tek 1905. godine

# Reforme 1874. godine

Prethodne reforme 1868. (finansijska) – prvi budžet usvojen 1869.

Poznata i kao Đurđevdanska reforma

Senat – samo sudska funkcija (najviši zemaljski sud)

Uspostavljene posebne kancelarije

- Vojna;
- Finansijska;
- Za unutrašnje poslove;
- **Za spoljne poslove – na čelu sa Stankom Radonjićem**

Dio diplomatskih poslova prelazi u ovlašćenje Knjaževske kancelarije za spoljne poslove, osim u komunikaciji sa pograničnim djelovima Osmanskog carstva

# Reforme 1879. godine

- Instrukcije A. S. Jonina, šest posebnih projekata za različite društvene oblasti
- Cilj: formiranje institucija u duhu vremena
- Uklanjanje Senata i formiranje tri nova organa:

## Državni savjet

- **Sastav:** ministri, mitropolit, druga visoka lica koja je imenovao knjaz
- Savjetodavna, zakonodavna i nadzorna vlast
- **Predsjednik:** Božo Petrović

## Ministarstvo

- Za spoljne poslove
- Za unutrašnje poslove i građevinu
- Za prosvjetu
- Za pravosuđe
- Za finansije
- Vojno
- Izvršna vlast
- **Bez prvog ministra**

## Veliki sud

- **Sastav:** predsjednik i četiri člana
- **Sudska vlast**, šira od sreskih sudova

# Djelokrug Ministarstva spoljnih poslova

- Njegovim osnivanjem postavljeni temelji za zvaničnu diplomatsku komunikaciju sa drugim međunarodnim subjektima
- **Bez umnožavanja činovnika, slabo materijalno stanje i mali broj obrazovanog i stručnog kadra**
  - Spisak činovnika u Ministarstvu za spoljne poslove, 1883. godine: Stanko Radonjić, Petar Ramadanović, Mitar Bakić, poslužitelj
  - Angažovanje drugih državnih činovnika, pomoć ruskih predstavnika
- **Bez konkretnog određenja djelokruga rada:** pisana komunikacija, audijencija stranih predstavnika, prepiska sa crnogorskim diplomatskim i konzularnim predstavništvima

# Nikoljdanska reforma, 1902. godine

*Opšti imovinski zakonik, 1888. godine*

Donesen paket zakona:

- Zakon o Knjaževskoj vladi i Državnom savjetu;
- Zakon o činovnicima građanskog reda;
- Zakon o sudskoj vlasti;
- Zakon o ustrojstvu sudova u Knjaževini;
- Zakon o građanskoj sudskoj nadležnosti;
- Zakon o krivičnoj sudskoj nadležnosti

*Zakon o Knjaževskoj vladi i Državnom savjetu, kao i Zakon o činovnicima, odnosili su se na regulisanje organa vlasti i njihovih zaposlenih*

# Zakon o Knjaževskoj vladi i Državnom savjetu

Vlada – izvršni organ, manje izmjene u odjeljenjima:

- Ministarstvo unutrašnjih djela
- **Ministarstvo inostranih djela**
- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo finansija
- Ministarstvo vojno
- Ministarstvo prosvjete i crkvenih djela

Ministre je postavljao knjaz, i dalje bez prvog ministra

**Državni savjet:** ministri, knjaz, prijestolonasljednik, mitropolit crnogorski, predsjednik Glavne državne kontrole i članovi koje odredi knjaz

**Zakonom odvojeni politički i administrativni poslovi Ministarstva inostranih djela po prvi put do tad**

**Knjaz i dalje zadržava ključnu ulogu u donošenju svih odluka u zemlji**

# Ustav za Knjaževinu Crnu Goru 1905.



# Zakon o kraljevskoj vladi 1914.

Uz postojeća, dodato još Ministarstvo narodne privrede i građevina

Bez izmejnâ u postavljanju i razrješavanju ministara i predsjednika Ministarskog savjeta

Predsjednik Ministarskog savjeta saziva i rukovodi sjednicama ovog tijela, potpisuje dokumenta koja potiču od kralja a nisu u nadležnosti postojećih odjeljenja

Ministarski savjet razmatra i donosi rješenje o poslovima iz djelokruga svih ministarstava

- Ima pravo davanja predloga o zaključivanju ugovora

Ministarstvo inostranih djela: upravno i političko odjeljenje

- Diplomatski poslovi smješteni u oblast poslova političkog karaktera, a konzularni u oblast poslova koji nemaju politički karakter

Član 44 i određivanje ranga diplomatskih predstavnika:

- **Izvanredni poslanici i opunomoćeni ministri**
- **Ministri rezidenti**
- **Otpravnici poslova**
- **Konzuli i vicekonzuli – odstupanje od uobičajene prakse**

# Ocjene o diplomatskom radu Ministarstva inostranih djela

- Pomak u razvoju institucija, iako je taj nivo bio nizak u odnosu na moderne evropske države
- Vlast i dalje skoncentrisana u rukama vladara
- **Ministarstvo spoljnih/inostranih poslova/djela nije ostvarilo veći uticaj na spoljnu politiku zemlje**